

Секція 1

Політичні трансформації на національному (державному), регіональному та глобальному рівнях в умовах перманентної міжнародної нестабільності

Алексієвець М. М.

*д.і.н., професор, професор кафедри
всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

Алексієвець Л. М.

*д.і.н., професор, професор кафедри
всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З НАТО (1991–2019)

Із здобуттям незалежності Україна розпочала активно розбудовувати співпрацю з європейськими та євроатлантичними інституціями. У сфері зовнішньополітичної діяльності нашої країни пріоритетним національним інтересом утверджується формування сталих відносин, співробітництва й партнерства, зокрема, з Організацією Північноатлантичного договору (НАТО), що залишається потужною системою колективної безпеки як основи збереження миру і гарантування стабільності. НАТО упродовж понад 70-літньої історії існування продемонструвала спроможність адаптуватися до змін та робити внесок у створення всеохоплюючого дотримання безпеки в євроатлантичному просторі, захист свободи й демократії, прав людини і верховенства закону, у розбудову громадянських суспільств

[1, с. 148]. В умовах сучасних загроз територіальної цілісності й міжнародної ізоляції співробітництво України з НАТО має вагомим значення для забезпечення обороноздатності держави. Особливе партнерство України і НАТО є ключовою складовою нової архітектури загальноєвропейської безпеки, відіграє значну роль у реформуванні безпеки й оборони за стандартами організації, здійсненні демократичних реформ, довело життєздатність, об'єктивну обґрунтованість та історичну перспективу, сформувався у багатоаспектний комплекс практичного співробітництва заради миру і безпеки на континенті.

Зауважимо, що актуальність означеної проблеми викликає інтерес вітчизняних і зарубіжних науковців, політичних й державних діячів, громадськості. В українській історичній науці зростаюча увага до вивчення різних аспектів діяльності НАТО є виправданою й закономірною, зважаючи на нинішні умови розбудови України і здійснення реформ. Сьогодні вивчають співпрацю України з НАТО чимало дослідників, і, що природно, їх кількість збільшується. Із числа досліджень відносин Україна–НАТО назвемо таких науковців, як: С.Віднянський, В. Горбулін, І. Долгов, С. Джердж, О. Дергачов, А.Зленко, Ю. Макар, Є. Марчук, О. Соскін, Г. Перепелиця, С.Прийдун, І. Тодоров, Л. Чекаленко та ін. Визначальною прикметою згаданих авторів є намагання об'єктивно висвітлити пріоритети у взаємовідносинах України з НАТО, обґрунтувати європейсько-атлантичний курс України у сучасних умовах. Варто зазначити, що їх праці заклали науково-методологічні основи для предметного дослідження проблеми.

Сучасні відносини України з НАТО, спираючись на ухвалені інституційно-правові засади, пройшли нелегкий та суперечливий шлях трансформації висхідною траєкторією в рамках програми «Партнерство заради миру (ПЗМ), Ради Північноатлантичного співробітництва (РПАС) і Ради євроатлантичного партнерства (РЄАП) й вийшли на якісно новий рівень після підписання 9 липня 1997 р. Хартії про особливе партнерство між Україною і НАТО, Декларації про її доповнення 21 серпня 2009 р., інших форумів співпраці, у форматі яких нагромаджено значний досвід трансформації взаємин до узаконення євроатлантичного курсу в Конституції України 7 лютого

2019 р. Власне, російська агресія проти України призвела до безальтернативності щодо вступу до Альянсу. Потреба членства в НАТО стала імперативом новітньої історії України.

Зважаючи на характер геополітичних трансформацій європейсько-атлантичного простору, змін у сучасній системі міжнародних відносин та розвитку євроатлантичної інтеграції, на нашу думку, можна умовно виділити наступні етапи у взаємовідносинах Україна–НАТО: I – 1991–1997 рр.; II – 1998–2000 рр.; III – 2001–2004 рр.; IV – 2004–2009 рр.; і V етап, що охоплює 2010 –2019 рр. [2, с. 180]. Перебіг внутрішньо- та зовнішньополітичних процесів у 1991–2019 рр. визначив основні засади створення авторської концепції періодизації стосунків між Україною та Альянсом. Трансформація відносин Україна–НАТО відбувалася відповідно до викликів і запитів становлення сучасної системи міжнародного облаштування та вироблення інструментарію їх модернізації з урахуванням внутрішніх і зовнішніх умов. Характерним для співробітництва України з НАТО є процес структурного оформлення, створення нормативно-правової бази й активізації політичного діалогу у політичній і військовій сферах.

Взаємовідносини з НАТО започаткувалися ще на початку 90-х років ХХ ст. і відтоді стали одним із значущих пріоритетів зовнішньополітичної діяльності України. Починаючи з 2014 р., унаслідок російсько-українського конфлікту, співробітництво України і НАТО активізується, стає динамічним, набуває практичніших та ефективних ознак у політичній, військовій, військово-технічній, інших сферах. Відносини між Україною та Альянсом мають два основні виміри: політичний діалог й практична співпраця: перший забезпечується шляхом двосторонніх контактів і консультацій на всіх рівнях, а ключовим у співпраці між ними стали річні національні програми співробітництва України–НАТО (РНП), які розробляються з 2009 р. У контексті поглиблення відносин України з Альянсом відіграє важливу роль Комісія Україна–НАТО (КУН), створена в 1997 р. Нині Україна бере участь у численних заходах, що проводяться спільно з державами-членами НАТО та країнами-партнерами, співпрацює з Альянсом у політичній, військовій, військово-технічній сферах, у галузі науки й техніки, економіки та екології, надзвичайних ситуацій цивільного характеру [3, с. 807].

В українському суспільстві збільшується суспільна підтримка курсу та членства України в НАТО. Вибір України між євроатлантичною та євразійською цивілізаціями є на користь першої і виглядає наразі зрозумілим в умовах сучасної міжнародної безпекової ситуації, знаменує якісно новий історичний етап у динамічному розвитку стосунків Україна–НАТО в інтересах національної безпеки і стабільності на євроатлантичному просторі.

Список використаних джерел

1. Алексієвець Л., Алексієвець М. Трансформація відносин України та НАТО в 1991–2019 рр.: історичний аспект. Український історичний журнал. 2020. Вип. 1. С. 147–163.

2. Alexiyevets L., Alexiyevets M. Ukraine-the NATO: mutual relation and partnerships main stages. *East European Historical Bulletin* / [chief editor Vasyl Ilnytskyi]. Drohobych: Publishing House “Helvetica”, 2020. Issue. 14. S. 175–189.

3. Макар Ю. І., Гдичинський Б. П., Макар В. Ю., Попик С. Д., Ротар Н. Ю. Україна в міжнародних організаціях. Чернівці: Прут, 2009. 879 с.

Вілкова Д. С.

*аспірант кафедри міжнародних відносин
та зовнішньої політики*

*Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ПОНЯТТЯ ПАСТКИ СЛАБШАННЯ ДЕРЖАВ

Теорія міжнародних відносин багата на полярні поняття. Майже у всіх парадигмах, від усталених реалізму та ідеалізму до критичних теорій можна прослідкувати співвідношення «конфлікт-безпека», «безпека-розвиток», сила і слабкість та ряд інших.

Характерною рисою останніх десятиліть є введення в ужиток іншої низки понять, де фігурує також слово «пастка» Так, відомий